

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Шифр та назва спеціальності

281 – Публічне управління та адміністрування"

Інститут

Навчально-науковий інститут соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Адміністративний менеджмент

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова) , обов'язкова

Семестр

2

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Мороз Володимир Михайлович

volodymyr.moroz@khpi.edu.ua

Доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри соціології і публічного управління

Досвід професійної діяльності – 33 роки.

Автор понад 300 наукових та навчально-методичних праць. Стаж професійної діяльності за посадами які відповідають спеціальності «Публічне управління та адміністрування» понад 14 років. Стаж науково-педагогічної діяльності понад 19 років. Експерт з оцінювання проектів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що подаються для участі у конкурсах, які проводить МОН України, за тематичним напрямом «20. Соціальні і гуманітарні науки». Член експертної групи МОН України з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти. Член редакційних колегій трьох фахових наукових видань. Досвід роботи у спеціалізованих вчених радах із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук з державного управління понад 8 років. Автор та організатор спільних з литовськими та польськими університетами заявок на отримання грантової підтримки наукових досліджень у межах українсько-польських та, українсько-литовських науково-дослідних проектів. Співавтор та співорганізатор позагрантових наукових проектів із зарубіжними ЗВО (Латвія, Китай та Фінляндія). Проїшов підвищення кваліфікації в: Регіональному інституті адміністрації м. Лілль (Франція); Університеті Тампере (Фінляндія); Балтійській Міжнародній Академії (Латвія); Академії соціальних наук (Польща). Голова Громадської організації «Академія соціальних трансформацій та інноваційного управління» (Україна)

Провідний лектор з дисциплін: «Методологічне та інформаційне забезпечення наукових досліджень за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»; «Публічна політика та врядування»;

«Публічне управління та сталий розвиток»; «Ризик-менеджмент в системі прийняття управлінських рішень»; «Світоглядні засади управлінської діяльності»; «Публічне управління національною безпекою в умовах глобальних викликів» тощо.

Детальніше про викладача на сайті кафедри

<http://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad>

КРУГЛОВ Віталій Вікторович

vitalii.kruhlov@khpi.edu.ua

Доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХПІ»

Детальніше про викладача на сайті кафедри

<http://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad>

ТЕРЕЩЕНКО Діна Акрамівна

dina.tereshchenko@khpi.edu.ua

Докторка наук з державного управління, професор, професорка кафедри соціології і публічного управління НТУ «ХПІ»

Детальніше про викладача на сайті кафедри

<http://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad>

Загальна інформація

Анотація

Ризик-менеджмент у системі публічного управління — це дисципліна, яка вивчає, як державні органи та органи місцевого самоврядування виявляють, оцінюють і контролюють ризики, що можуть вплинути на ефективність їхньої діяльності та досягнення суспільних цілей.

У межах курсу студенти знайомляться з тим, що таке ризики у публічному секторі, як їх аналізувати та прогнозувати, а також які інструменти використовуються для їх мінімізації.

Особлива увага приділяється прийняттю управлінських рішень в умовах невизначеності, підвищенню прозорості та відповідальності влади, а також забезпеченню стабільного розвитку суспільства.

Мета та цілі дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент у системі публічного управління» є надання студентам цілісної і логічно-послідовної системи знань щодо теорії та практики управління ризиками; розкрити залежність ефективності та результативності організаційної діяльності від теоретичних знань керівника щодо змісту механізмів мінімізації ризиків та практики їх використання; формування первинних навичок управління ризиками та мінімізації вірогідності їх виникнення, а також набуття знань і практичних навичок щодо їх ідентифікації, оцінювання, управління та мінімізації в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

К. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК01. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК05. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК07. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК08. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

СК02. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

СК08. Здатність готувати проекти управлінських рішень та їх впроваджувати.

СК09. Здатність впроваджувати інноваційні технології.

СК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування..

Результати навчання

РН05. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.

РН08. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.

РН10. Уміти користуватися системою електронного документообігу.

РН14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 16 год., практичні роботи – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного засвоєння освітньої компоненти необхідно мати знання та практичні навички з таких освітніх компонент: «Інформатика», «Вища математика», «Соціологія», «Теорія організації», «Вступ до фаху. Ознайомча практика», «Історія та культура України»

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час вивчення освітньої компоненти передбачається: організація інтерактивної роботи здобувачів вищої освіти за напрямом аналізу масивів інформації (офіційні веб-сторінки закладів вищої освіти щодо діяльності спеціалізованих вчених рад та разових спеціалізованих вчених рад за спеціальністю «Ризик-менеджмент в системі публічного управління»; веб-сторінка інформаційного ресурсу академічних текстів України; веб-сторінки органів публічного управління та міжнародних моніторингових місій тощо); проведення поточного опитування здобувачів вищої освіти щодо змісту освітньої компоненти; виступи здобувачів вищої освіти на практичних заняттях; звітування про виконання практичних завдань тощо.

Методами навчання у викладанні освітньої компоненти «Публічне управління та сталий розвиток» є:

– методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (словесні (бесіда, дискусія, лекція, робота з літературно-інформаційними джерелами); наочні (ілюстрація практичними прикладами); практичні (практичні заняття) методи навчання тощо);

– методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності (методи формування пізнавальних інтересів (навчальні дискусії з проблематики освітньої компоненти; забезпечення успіху в навчанні (метод відкритих перспектив); навчально-пізнавальні ігри за фокусом уваги освітньої компоненти; формування інтересу до проблематики освітньої компоненти; апелювання

до практики функціонування суб'єктів та об'єктів публічного управління у т.ч. й апелювання до життєвого та професійного досвіду – storytelling) тощо);

– методи стимулювання обов'язку і відповідальності у засвоєнні освітньої компоненти (пояснення суспільної та особистої значущості здобувача вищої освіти; формулювання вимог до здобувача вищої освіти, дотримання яких забезпечує успішне виконання закріплених за ним обов'язків; заохочення до відповідального та зразкового виконання здобувачем вищої освіти своїх обов'язків; оперативний контроль та висвітлення переваг та недоліків за його результатами; заохочення здобувача вищої освіти до повторного виконання ним тих завдань, оцінка за які не відповідає його потенціалу тощо);

– методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності;

– бінарні, інтегровані (універсальні) методи (поєднання декількох методів в єдину систему для досягнення комплексної мети навчання, наприклад: словесно-наочний; проблемно-пошуковий тощо).

Технологіями навчання у викладанні освітньої компоненти «Ризик-менеджмент в системі публічного управління» є:

– пояснювально-ілюстративне навчання (подання та пояснення інформації з дотриманням принципу наочності (схеми, рисунки, діаграми, таблиці тощо); репродукування здобувачем вищої освіти отриманої інформації та виконання практичних завдань за наданим зразком);

– проблемне навчання (виконання під керівництвом науково-педагогічного працівника сформульованих ним відповідно до актуальних проблем публічного управління та адміністрування завдань (пошук шляхів вирішення конкретної проблемної ситуації);

– програмоване навчання (освітня компонента передбачає засвоєння здобувачем вищої освіти чітко визначених за конкретними темами питань, а також оцінювання рівня їх засвоєння, як під час безпосереднього проведення занять (поточний контроль) так й наприкінці розгляду передбаченого освітньою компонентною змісту (підсумковий контроль));

– диференційоване навчання (організація навчально-виховного процесу з прийняттям до уваги, з одного боку, типових індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти, а з іншого – фокусу їх науково-дослідної уваги.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТ».

Основні функції ризику. Фактори які визначають небезпеку та невизначеність. Основні фактори ризику. Загальна характеристика змісту старої та нової парадигм ризик-менеджменту. Формулювання змісту категорії невизначеності та основні причини її виникнення. Еволюція зміни змісту категорії ризику відповідно до етапів розвитку людини. Принципова відмінність між ризиковою ситуацією та ситуацією з великим рівнем невизначеності. Наслідки до яких може привести ситуацією з великим рівнем невизначеності.

Тема 2. ПРОЕКТНІ РИЗИКИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ.

Функціональна спрямованість класифікації (мета та основні підходи до структурування). Основні ризики які виникають під час роботи над проектом. Основні різновиди класифікації ризиків. Порівняльна характеристика динамічних та статичних ризиків.

Тема 3. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.

Підходи до визначення об'єкту ризик-менеджменту. Загальна характеристика системи ризик-менеджменту. Характеристика управління ризиками. Основні способи та методи управління ризиками.

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Структура підрозділу ризик-менеджменту в організації (суб'єкти ризик-менеджменту та їх функціональні повноваження). Обов'язки ризик-менеджменту (на прикладі зарубіжної компанії). Різновиди документації з ризик-менеджменту та загальна характеристика змісту окремих документів. Загальна характеристика змісту декларації з ризик-менеджменту. Загальна

характеристика змісту настанови з ризик-менеджменту. Загальна характеристика змісту програми управління ризиками та її структура. Характеристика ризик-менеджменту як різновиду професійної діяльності

Тема 5. ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.

Класифікація інструментів управління проектними ризиками. Загальна характеристика змісту напрямів впливу на ризик (зниження, збереження, передача). Характеристика напрямів диверсифікації ризиків. Характеристика методів управління ризиками (ухилення, локалізація, дисипація, компенсація). Характеристика інструментарію поглинання ризиків

Тема 6. ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ.

Суб'єкти управління ризиками та їх компетенція щодо заходів ризик-менеджменту. Загальна характеристика елементів системи ризик-менеджменту. Розробка і прийняття схеми управління ризик-менеджменту. Участь топ-менеджменту організації у реалізації заходів ризик-менеджменту. Прийняття стратегії реакції на ризики. Встановлення відповідальності за впровадження ризик-менеджменту в організації. Визначення (персоналізація) суб'єктів ризик-менеджменту.

Тема 8. РИЗИК-АНАЛІЗ: ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ.

Основні проблеми в оцінюванні ефективності проекту. Методи які використовуються для аналізу ризиків проекту та оцінювання його стійкості. Підходи до аналізу проектних ризиків (методи якісного та кількісного оцінювання). Загальна характеристика методів аналізу проектних ризиків (експертне оцінювання; SWOT-аналіз; роза (зірка) та спіраль ризиків; консервативне прогнозування; ставка відсотка з врахуванням ризиків; метод критичних значень). Джерела отримання інформації для виявлення ризиків. Характеристика інструментарію метода експертних оцінок: розділи листа опитування та алгоритм процедури експертного оцінювання. Основні питання SWOT-аналізу та його структура.

Тема 8 ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.

Стратегія управління ризиками: зміст та особливості використання. Характеристика процесів планування ризиків та їх основні етапи. Зміст концептуальної моделі планування ризиків. Інтегральні ризики та способи їх зниження.

Теми практичних занять

Тема 1. ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТ».

Погляди Р. Боултона та Б. Ліберта щодо місця та ролі ризику у підприємницькій діяльності. Підходи до формулювання категоріального змісту дефініції ризик (в контексті поглядів Г.С. Панової, Є.С. Стоянової, Б.З. Мільнера; І.О. Бланка).

Тема 2. ПРОЕКТНІ РИЗИКИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ.

Характеристика ризику втрати керованості. Загальна характеристика проектних ризиків. Відповідальність топ-менеджменту організації за управління ризиками

Тема 3. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.

Суб'єкти управління ризиками на кожному з етапів управлінського процесу. Основні етапи формування системи ризик-менеджменту в організації та їх загальна характеристика (на прикладі етапу формування системи ризик-менеджменту).

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Зміст ризик-менеджменту в контексті вузького та широкого підходів до його формулювання. Принципи управління проектними ризиками. Основні етапи управління ризиками: характеристика змісту та послідовність виконання. Структура діяльності по управлінню ризиками та повноваження ризик-менеджера у її межах. Типовий зміст звіту про управління ризиками. Положення про управління ризиками: основні принципи та зміст.

Тема 5. ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.

Інструменти попередження та контролю проектних ризиків. Інструменти управління проектними ризиками. Інструменти управління ризиками в залежності від етапу (фази) реалізації проекту.

Тема 6. ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ.

Комунікація і навчання як елемент процесу реалізації принципів ризик-менеджменту в організації. Упровадження культури ризику як елемент процесу реалізації принципів ризик-менеджменту в організації.

Тема 7. РИЗИК-АНАЛІЗ: ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ.

Потенціали методу Дельфі для ризик-менеджменту. Потенціали методу проектів-аналогів для ризик-менеджменту. Потенціали методів «риб'ячий кістяк» та «дерево проблем» для ризик-менеджменту. Потенціали методу прямої інспекції для ризик-менеджменту. Потенціали методу розбудови дерева подій для ризик-менеджменту. Потенціали методу «події-наслідки» для ризик-менеджменту

Тема 8. ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.

Стратегія уникнення ризику: зміст та особливості використання. Стратегія прийняття ризику на себе: зміст та особливості використання. Стратегія скорочення можливих втрат: зміст та особливості використання. Стратегія трансферу (передачі) ризику: зміст та особливості використання.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

До самостійної роботи відноситься самостійне опрацювання теоретичного матеріалу та виконання індивідуального завдання (за наявності).

Тема 1. ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТ».

Багатогранність прояву категоріального змісту ризику. Еволюція ризик-менеджменту та загальна характеристика етапів його розвитку. Основні підходи до класифікації ризиків. Класифікація ризиків корпорації. Загальна класифікація ризиків за наслідками. Класифікація ризиків в залежності від їх впливу на результати. Класифікація ризиків в контексті напрямів професійної діяльності організації.

Тема 2. ПРОЕКТНІ РИЗИКИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ.

Загальна характеристика методів управління ризиками (концепція мінімізації ризику; концепція прийняттого ризику; ризик як ресурс). Характеристика господарських ризиків через призму концепції прийняттого ризику. Причини які обумовлюють концептуалізацію прийняттого ризику у межах окремої концепції теорії економічного ризику.

Тема 3. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.

Зміст процедури встановлення контексту ризику. Зміст процедури виявлення факторів ризику та його основних джерел. Компетенція експертного інтерв'ю та аналізу документів для формування інформаційної бази ризик-менеджменту. Методи одержання інформації в системі ризик-менеджменту. Потенціали методу класифікації збитків для ризик-менеджменту. Класифікація ризиків-експозиції.

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Недоліки та переваги концепції прийняттого ризику. Основні ознаки можливості використання концепції ризику як ресурсу для управління ресурсно-схожими ризиками. Загальна характеристика загально-схожих ризиків. Класифікація інструментів управління ризиками. Загальна характеристика змісту напрямів впливу на ризик (зниження, збереження, передача). Характеристика напрямів диверсифікації ризиків. Характеристика методів управління ризиками (ухилення, локалізація, дисипація, компенсація). Характеристика інструментарію поглинання ризиків.

Тема 5. ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.

Послідовність процедур ризик-менеджменту в контексті змісту стандарту AS/NZS Risk Management Standard 4360:1999. Загальна характеристика змісту управлінських рішень в залежності від типу та характеристики ризиків. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу уникнення ризику. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу прийняття ризику на себе. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу запобігання збиткам. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу зменшення розміру збитків. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу страхування. Загальна характеристика змісту та особливостей використання методу самострахування.

Тема 6. ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ.

Суб'єкти управління ризиками та їх компетенція щодо заходів ризик-менеджменту. Загальна характеристика елементів системи ризик-менеджменту. Розробка і прийняття схеми управління ризик-менеджменту. Участь топ-менеджменту організації у реалізації заходів ризик-менеджменту. Прийняття стратегії реакції на ризики. Встановлення відповідальності за впровадження ризик-менеджменту в організації. Визначення (персоналізація) суб'єктів ризик-менеджменту. Характеристика ризиків пов'язаних з персоналом. Характеристика системних ризиків. Характеристика процедурних ризиків. Етапи управління ризиками: дія та її конкретизація

Тема 7. РИЗИК-АНАЛІЗ: ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ.

Ризик-менеджмент та маркетинг: діалектика єдності та протиріч. Маркетингові ризики та їх загальна класифікація. Загальна характеристика похибок які виникають при проведенні маркетингових досліджень (похибка вибірки та систематичні похибки). Етапи ідентифікації ризику та характеристика їх змісту. Концепція сприйманого ризику: зміст та особливості використання в управлінській діяльності. Мета маркетингової діяльності в контексті змісту процедур ризик-менеджменту. Методи маркетингового дослідження та характеристика особливостей сприйняття ризику покупцем товарів (послуг).

Тема 8. ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.

Категорія ризику в контексті змісту нормативно-правових актів України. Теорія ризику в контексті поглядів засновників та представників класичної та неокласичної шкіл політекономії. Венчурні проекти як об'єкти ризик-менеджменту. Характеристика венчурного підприємництва та основні методи його державного регулювання. Особливості ризик-менеджменту інноваційної діяльності.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Мороз В.М., Мороз С.А. Ризик-менеджмент : навч. посіб. для студ. спеціальн. 281 «Публічне управління та адміністрування». Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 140 с.
https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Book_2018_Moroz_Ryzyk_menedzhment.pdf
2. Мороз В.М. Кадровий менеджмент: загальна частина: текст лекцій. – У 2-х ч. – Ч.1: Кадрова система організації: зміст та особливості формування. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 122 с.
3. Мороз В.М. Кадровий менеджмент: загальна частина: текст лекцій. У 2-х ч. Ч.2: Теорії кадрового менеджменту: еволюція та розвиток змісту. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. 140 с.
4. Мороз В.М. Конкурентоспроможність і трудовий потенціал соціального об'єкта: діалектика взаємозв'язку та розвитку змісту : навч. посіб. Харків : НТУ "ХПІ", 2016. 130 с.

Додаткова література

5. Старостіна А.О., Кравченко В.А. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. К.: ІВЦ "Видавництво «Політехніка»", 2004. 200 с.
6. Андрійчук В., Бауер Л. Менеджмент: прийняття рішень і ризик: навч. Посібник. К.: КНЕУ, 1998. 316 с.

7. Дубровін В.І., Льовкін В.М. Прийняття рішень у процесі управління ризиками проектів : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНТУ, 2012. 196 с.
7. Івченко І.Ю. Економічні ризики: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 304 с.
8. Писаревський І.М., Стешенко О.Д. Управління ризиками: навч. Посібник. Харків: ХНАМГ, 2008. 124 с.
9. Посохов І.М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. 220 с.

Інформаційні ресурси

<https://zakon.rada.gov.ua>

<https://www.naqa.gov.ua>

<https://www.kmu.gov.ua/>

<https://www.president.gov.ua/>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- поточне тестування: 35% семестрової оцінки;
- самостійна робота у вигляді написання реферату (15%) та виконання інших індивідуальних завдань (10%);
- залік: 40% семестрової оцінки

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

28.06.2024

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Діна ТЕРЕЩЕНКО

28.06.2024

